

Budapest világhírű vendégei

A milleniumi emlékműnél már áll az Oltár! A főváros palotái és házaik kicsinosítva, uccák és terek felzárkózva és felvirágozva várják majd az Oltári szentség nagy ünnepnapjait. Maga Budapest közönsége is teljesen felkészült az Eucharisztikus Kongresszus világraszóló parádéjára. Több, mint százezer külföldi katolikust lát vendégül a magyar katolikusság, de felekezetre való tekintet nélkül minden jó magyar szíves örömmel köszönti az érkező zárandok-seregeket a most következő héten.

Abból az alkalomból, hogy a hívők névtelen ezreinek élén a nemzetközi katolikus élet világhírességei (közel húsz kardinális között maga *Pacelli* bíboros, a vatikáni államtitkár, előkelő külföldi katolikus politikusok, aktív és volt miniszterek, világhírű írók, katonák, publicisták) látogatnak el hozzánk, nem lesz talán érdektelen, ha egy kis seregszemlét tartunk a széles földkerekség azon szellemi, politikai, művészi és társadalmi életének előkelőségei között, akik jártak már Budapesten és őszinte csodálattal adóztak a főváros szépségének.

A pápától az utolsó bajor királyig

XI. *Pius pápa*, még varsói nuncius korában két ízben is járt fővárosunkban, a háború előtt is megfordult nálunk és a nála járó zárandokoknak nem egyszer emlegette a gellérthegyi kilátás szépségeit és a Szépművészeti Múzeumban tett látogatását, amelynek gazdag és értékes képanyagában örömmel gyönyörködött. A békeidőkről szólva ki kell emelnünk a tudományos élet több világhírességét, akik (bár csak „másodfőváros” voltunk Bécs mellett, mégis kíváncsiak voltak Budapestnek nemcsak pazar panorámájára, hanem szellemi és kulturális életünkre is. *Edison*, a nagy feltaláló több napot töltött itt; *Marconi* előadást is tartott. *Sven Hedin*, a legnagyobb sikerű Ázsia-kutató egykori vendége volt már akkor Budapesten, utójára tavaly járt nálunk. A repülés hőskorában *Bleriot*, az aviatika egyik úttörője, a La Manche-csatorna első átrepülője ezek és ezek utjongása között szállt fel gépével a Rákosmezőn. A béke utolsó évében volt vendégünk *Theodore Roosevelt*, a mostani amerikai elnök nagy-névi rokona és elődje. Az akkortájt már-kásnevű művészek (*Paderewsky*, a lengyel zongoravirtuóz, a későbbi köztársasági elnök; *Zaccani*, a nagy olasz színész; *Duse*, a világhírű tragika és *Adelina Patti*, a nagy énekesnő, mind megfordultak nálunk; *Caruso*, szegény, csúfosan meg is bukott). Erre né legyünk büszkéek, de mint érdekes kurióziумot említsük meg, hogy az 1912-es sikertelen orosz forradalmi megmozdulások után *Trockij*, későbbi népbiztos, a mostani „mexikói remete” bolyongásai közben hónapokig Budapesten lakott. Úgy a békében, mint a háborús években gyakran járt Budapesten III. *Lajos*, a bajorok utolsó királyja, aki magyar földesúr volt. Valahányszor sárvári birtokára utazott, mindig útbajeltette a fővárost. Egyébként itt is halt meg magyar földön, a sárvári várban. 1921 őszén azon a napon indították el halk és fájdalmas gyászpompával München felé koporsóját, amikor Budaörsön ágyuk dörgése között

utolsó felvonásához érkezett egy másik királytragédia . . . *Pilsudsky*, a lengyelek legendás marsallja a háború alatt többször tanácskozott gróf *Tisza* Istvánnal.

A háború után

Háborús és forradalmak zürzavaros ideje természetesen nagy akadály volt az idegenforgalom fejlődésének, amely csak az 1924-es évek után kezdett ismét megindulni. Művészi vendégszereplésekkel kezdődött az idegenjárás: *Jeriza* énekelt többször az Operában, azután a most elhunyt *Saljapin* jött meg; majd a világhírű hegedűs, *Fritz Kreisler*. Következő év pünkösdjén töltött három napot Budapesten lord *Rothermere*, az angol újságíró és az itt látottak alapján írta meg híres cikkét lapjában, a „Daily Mail”-ben, amelyben „helyet követelt Magyarországnak a nap alatt”. Megállapíthatjuk, hogy ennek az újságcikknek megjelenése után figyel fel az angol közvélemény a trianoni igazságtalanságra! Amikor a lord fia: *Harmsworth*, ugyanezen év nyarán Pestre jött, a főváros népe fejedelmi fényvel és határtalan lelkesedéssel fogadta.

A *birháni maharadzsá*, a királyi vendég ekkortájt, azután a japán császár öccse, *Chichibu herceg* (a tokiói olimpiai játékok rendezőbizottságának elnöke) a feleségével, akiket *Horthy* kormányzó fogadott a pályaudvaron. A teozófusok „pápája”, *Krisnamurthy* is eljött ebben az időben, az azóta elhunyt vallásalapító nővel, *Annie Besant*-tal. *Lewine* és *Chamberlain*, akik Lindbengh után másodiknak repültek át az Óceánt, szintén eljöttek Pestre; később *Koehl* és *Höhnefeld* két német Óceán-repülő, akik Angliából repültek át New Yorkba. *Rabindranat Tagore*-t, a Nobel-díjas hindu költőt nemcsak a főváros világhírű gyógyfürdői tartották programon kívül itt. Ő még Balatonfűre is leutazott és a tóparton a centennárius *Jóka* Mór emlékének fát is ültetett. A Nobel-díjas írók közül itt jártak még az angol *Galsworthy* és az olasz *Luigi Pirandello*, aztán *Gerhart Hauptmann* és *Thomas Mann*, ez utóbbi gyakori vendégünk. Az íróknál tartva, felsorolhatjuk különösképpen a francia szellemi élet több világhírű reprezentánsát: *Pierre Benoit*-t, *Claude Farrère*-t, *Paul Valéry*-t (a tavalyi „Szellemi Együttműködés” elnökét) és a nemrégiben nálunk járt *Paul Gerdly*-t és *Jules Romains*-t. *Somerset Maugham* szintén tavaly járt nálunk. *Toscanini* mindig örömmel jön dirigálni Pestre (leánya egyébként itt kötött házasságot). *Gigli*, *Hubermann*, *Bronislaw*, *Tita Ruffo*, *Casals* Pablo, *Jan Kiepura*, *Fleta*, *Jascha Heifetz*, *Emil Sauer* (az öreg Liszt-tanítvány) és a többi nagy-névi művészek mind útbajeltik európai turnéjuk során Budapesten és közülük nem egy, fellépése után is napokig vendégünk marad. *Lilian Harvey* tavaly vett házat Budán és birtokot Fehér megyében.

Fejedelmi vendégek

Ha nem jönnek közbe a spanyol események, *Alfonz* ex-király is tulajdonosa lenne egy várbeli kis barokk palotának. (Alfonz egyébként még a békeidőben meglátogatta Pesten *Ferenc Józsefet*, legutóbb *Izabella főhercegnő* betegágyánál tett látoga-

tást.) A trónról való lemondása előtt egy hónappal vizitelt 1934-ben kormányzónknál *Prajadhipok sziam király feleségével*. A Margitsziget bája és varázsa nem egy világhírű vendégünknek nyújtott nyugalmat és pihenést. Két év előtt *Ferdinánd*, a volt bolgár király lakott ott, azután a svéd trónörökös és a finn köztársasági elnök felesége voltak az elítjei az amúgy is előkelő margitszigeti vendégeinknek. Fejedelmi látogatóink világszerte legismertebbje kétségen kívül *Edward* volt, a mostani windsori herceg, aki még trónörökös korában egy év alatt kétszer is egy-egy hetet töltött el nálunk. Budapesti sejourjai külföldön számunkra a legkitünőbb propagáló hatásúak voltak, angol és amerikai turisták ezreinek látogatása, főleg az ő vizitjének köszönhető. Emlékezetes, hogy *Julianna*, Németalföld trónörökös és férje, *Bernát herceg*, nászútjuk során Budapesten is meg-látogatták. Az a káprázatosan fejedelmi fogadtatás, amivel a főváros népe előbb *Miklast*, az akkor még független Ausztria államfőjét, majd pár napra rá *Victor Emánuel* olasz király és abesszin császárt nejével és leányával együtt részesítette, még élénk emlékezetünkben van. *Mária özevgy* román királyné tavaly télen végignézett egy *Elisabeth Bergner*-filmet a váciuccai Corso-mozi-ban.

Politikusok, tudósok, filmhírességek

Nagynevű politikusok vendéglátásában sem volt hiány: *Grandi*, *Swich*, *Ciano*, *Mac Donald*, a nemrégiben elhunyt angol premier, azután *Schuschrigg*, *Neurath*, *Göring*, *Arras Rűski* pasa, *Austin Chamberlain*, lord *Londonderry*, *Politis* voltak itt a világhírű nevek közül. *Titulescu* és *Benes*, amikor még mint külügyminiszterek Genfben jártak, de maga *Károly román király* is úgy intézték Pesten való átutazásukat, hogy legalább pár órát itt tölthessenek. Több alkalommal *olasz*, *francia* és *angol képviselők* csoportosan látogattak el hozzánk. A két év előtti nyáron *Mackensen* tábornagyot, a világháború legendás hőst, Erdély felszabadítóját üdvözölhettük Budapesten. A Pázmány Péter Tudományegyetem 300 éves fennállása alkalmából rendezett ünnepségeken a világnak többszáz tudósa vett részt. *Olivecrona*, a nagy svéd agysebész a mulkorában megtartott Nemzetközi Orvoskongresszus alkalmából már harmadszor volt Pesten, *Voronoff* professzor szintén gyakran jön fővárosunkba.

Filmhírességek, ha Európában járnak, kivétel nélkül, mind fölkeresik fővárosunkat. *Wallace Beery* maga jelentette ki, hogy „törzsvendég” lesz Pesten. Jártak itt *Adolf Menjou*, *Grace Moore*, *Douglas Fairbanks*, a két *Gish-nővér*: *Lilian* és *Dorothy*, *Myrna Loy*, *William Powell*, *Miriam Hopkins*, aztán hogy „a nem egészen fiatal korosztály”-ról se feledkezzünk meg, pár év előtt az itt vendégszereplő *Josephine Baker*-t meglátogatta *Mistinguette*, az örökké fiatal francia dívoz. *Lucienne Boyer* az idén is vendégszerepelt nálunk. A németek közül *Paula Wessely*, *Willy Fritsch*, *Werner Krauss*, *Emil Janings*, *Albert Bassermann* jártak nálunk, *Konrad Veidt* még németre fordított Ady-verseket is előadott a Zeneakadémia. Világhírű filmrendezők közül Pesten jártak *René Clair*, *Buchovetzky*, *Willy Forst*, *Ernst Lubitsch* és a magyar származású *Zukor György*.

Sportvendégek

Szóljunk befejezésül a sport világnagyságairól. A tennisznek legismertebb creckjei: *Tilden*, *Perry*, *Cochet*, *Borotra* jártak és játszottak már nálunk. Jó pár évvel ezelőtt megcsodálhattuk *Nurmi* gépszerű futását. Taposolhattunk *Sonja Henne* finom és gracióz korszolyművészetének és *Vivy Annie Hultén* pompás jégtáncának. Bámulhattuk *Nuvolari*, *Stuck* és *Caracciola* hihetetlen rekordjait és nyaktörően merész autóvezetéseit. Voltak itt úszóbajnokok (*Johnny Weissmüller*, *Arne Borg*, *Cojac*), híres futballesapatok s igazán nagy nevek a világ atléta-gárdájából. Tavaly kíváncsi volt ránk és meglátogatta Budapesten *Gene Tuney*, a volt boxvilágbajnok, akiről éppen most hírlik, hogy az Egyesült Államokat fogja képviselni követi minőségben valamelyik európai fővárosban.

Ime, egy talán még nem is egészen pontos névsora a világhírű embereknek, akik már jártak a világhírű Budapesten. És ameddig mi itt, a megszokottság fásultságával, a mindennap blazirtságával járunkkelünk a szépségében méltán megcsodált főváros uccáin és estelente, amikor a sötétkék Dunavizen az ezüst reflektorfények körül-ölelik a Citadella öreg bástyáját, a királyi palota zöldpatinás kupoláját és a Mátyás-templom kőcsipkés, karsú tornyát, mi észre sem vesszük, hogy milyen álomszerűen szép ez a mi fővárosunk. Ugyanakkor szerte a nagyvilágban emberek, akik dísz, súlyt, fényt és előkelőséget jelentenek, emlékükbé idézik Budapesten ezt a tündéri panorámáját és úgy gondolnak vissza itt töltött napjaira, mint életüknek és utazásaiknak egyik leggyönyörűbb emlékére.

Sárvári Lind Béla